

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Raamleping nr 169319/2

„Teadmussiirde pikaajaline programm mahepõllumajanduse tegevusvaldkonnas, aruanne

Aruande periood: 01.10.2017-31.12.2017

Ühispakkujad:
Eesti Maaülikool
Eesti Taimikasvatuse Instituut
Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus
Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus
SA Eesti Maaülikooli Mahekeskus

Tartu 2018

SISUKORD

1. Üldine informatsioon.....	3
2. Ellu viidud tegevused	5
2.1. Infopäevad	5
2.2. Teabematerjalid	20
2.3. Mahepõllumajanduse valdkonda kajastav portaal	21
2.4. Mahepõllumajanduse perioodiline väljaanne „Mahepõllumajanduse Leht“	22
2.5. Õpiringid.....	22
2.6. Esitlustegevused	24
2.7. Ettevõtete külastused	27

1. Üldine informatsioon

1.1. Töötajate vaheline (vajadusel ühispakkujate vaheline) tööjaotus

Ühispakkujate vaheline tööjaotus ei ole muutunud. 2017. a tegevuste korraldamine on jagatud partnerite vahel.

Ühispakkujate tööde jaotus:

- Infopäevad: Eesti Maaülikool (EMÜ), Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus (EMSA), Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus (ÖTK), SA Eesti Maaülikooli Mahekeskus (Mahekeskus)
- Konverents: EMÜ
- Ettevõtete külastused: EMSA, ÖTK, Mahekeskus
- Esitlustegevused (sh demokatsetel): EMÜ, ETKI, ÖTK, EMSA, Mahekeskus
- Öpiringid: EMÜ, ÖTK, EMSA
- Teabematerjalid: EMSA, ÖTK, EMÜ
- Mahepõllumajanduse valdkonda kajastav portaal: EMSA

Kogu projekti juhib ning selle elluviimise ja aruandluse eest vastutab projektijuht. Iga konsortsiumi liige vastutab endale võetud tööde puhul algusest lõpuni (alates planeerimisest kuni aruandluse koostamiseni).

Omavaheline kommunikatsioon töötab hästi. Projektijuhi ülesandeks on koordineerida tegevuste elluviimist ja anda informatsiooni vastavate nõuete täitmise kohta, vajadusel täpsustada Tellijaga tekkinud küsimused jms.

1.2. Aja- ja tegevuskava täitmine ning selles esinenud muudatused

Vastavalt Täitja ettepanekule muutis Nõukogu 2017. tellimust ja täiendati 2018. a tellimust järgmiselt. Nõukogu otsuse protokoll 08.12.2017 on lisatud aruandele (Lisa 1).

1. Lükata edasi teabematerjalide koostamine ja trükkimine 2018. a algusesse
  - „Abiks väiketootjale. Elurikkuse suurendamine ja loodushoidlik taimekaitse“
  - „Abiks mahetoidu väikekäitlejale eraelamus“
  - „Mahetoit Eesti tootlusteetevõtetes“
  - „Haljasväetis - mullaviljakuse parandaja“
  - "Mahetoidu kasutamiseks kohandatud (sh rahaliselt) soovituslikud menüüd"
2. Lükata edasi infopäevad 2018. a tellimusse:
  - Mahepõllumajanduslik lihavesikasvatus (2 päeva)
  - Mahepõllumajanduslik linnukasvatus (2 päeva)
  - Mahepõllumajanduslik põllukultuuride kasvatus (2 päeva)
  - Mahepõllumajanduslik lihatöötlemine Eesti lektoriga (1 päev)
3. Kooskõlastada 2018. a mahekonverentsi teema. Teema: mahetoidu turustamine, toimumise aeg mai 2018, Tallinn.
4. Lükata 2018. a tellimusse edasi kaks esitlustegevust (taime- ja loomakasvatus).

1.3. Kommunikatsioon Tellijaga

Kommunikatsioon Tellijaga on toimunud hästi, suhtlus toimub nii e-maili kui ka telefoni teel. Kõik küsimused on saanud vastused ja nendega on arvestatud. Kommunikatsiooni lihtsustamiseks kasutatavad ühispakkujad e-maili aadressi maheteave@gmail.com, et suhelda Maaeluministeriumi ja Tellija kontaktisikutega.

1.4. Kommunikatsioon infopäevade, täienduskoolituste, konverentside, õpiringide, esitlustegevuste ja ettevõtete külastuste teavitamisel sihtgruppidele.

Sihtgruppe teavitati vastavalt nõuetele. Teavitamiseks vajalikke sihtgrupi andmeid on siiani saanud Põllumajandusameti kodulehel asuvast mahepõllumajanduse registrist, kuid jätkuvalt on raskendatud andmete kättesaamine uuest registrist.

Korraldatavate sündmuste info avaldati www.maheklubi.ee ja www.pikk.ee sündmuste kalendris, lisaks saadeti sihtgrupile kutsed e-maili teel.

Kommunikatsiooni lihtsustamiseks kasutavad ühispakkujad e-maili aadressi maheteave@gmail.com, millelt saadetakse kutsed ja vastatakse küsimustele.

1.5. Koostöötegevused valdkonnas tegutsevate asutuste ja organisatsioonidega ning teiste teadus- ja arendusasutuste, koolitajate, nõustamisteenuse pakkujate või sektori organisatsioonidega

Aruandeperioodil tehti koostööd Mahepõllumajanduse Koostöökogu organisatsioonidega, et tutvustada antud programmi eesmärke ja tegevusi. Lisaks tutvustavad kõik hanke partnerid erinevatel asjakohastel sündmustel antud programmi tegevusi.

1.6. Järgmisesse aruandeperioodi kavandatud tegevused

2018. aasta I ja II aruandeperioodil:

- Käivitatakse väljaannete koostamine, valmivad 2017. a tellimusest edasi lükatud teabematerjalid.
- Tegeletakse aktiivselt välislektorite leidmisega ja sobiva aja kooskõlastamisega, toimuvad välislektoritega infopäevad (nt linnukasvatus, marjakasvatus jm).
- Planeeritakse demokatsete meetodikad ja rajatakse katsed.
- Planeeritakse ettevõtetes toimuvad esitlustegevused.
- Toimuvad osad infopäevad.
- Käivituvad õpingid.
- Tehakse veebilehel vajalikud hooldustööd ja uuendatakse veebilehe sisu.
- Eesti ja välisriikide ettevõtete külastuse planeerimine.

2. Ellu viidud tegevused

2.1. Infopäevad

2.1.1 Teema: mahepõllumajanduslik lihavisekasvatuse (Kompostimine ja komposti kasutamine mahetootmises)

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_10_04/syndmus/kompostimise-infopaev-tartus/

Toimumise aeg ja koht: 04.10.2017 (Eesti Maaülikool, Tartu) ja 05.10.2017 (Maaeluministeerium, Tallinn)

Korraldaja: Eesti Maaülikool

Päevakava

10:00-10:15 Sissejuhatus - Mait Kriipsalu, Eesti Maaülikool, Euroopa kompostivõrgustiku (ECN) aseesimees

10:15-12:00 Euroopa õigusraamistik

- Kuidas on kompost ja digestaat Euroopa õigusruumis reguleeritud? ELi väetisedirektiivi ja mahemääruse tulevik – Stefanie Siebert, ECN tegevdirektor
- Kompost ja digestaat mahetootmises Flanders'i näitel: kvaliteedikontroll ja teadusuuringud lisavõimaluste loomiseks – Kristel Vandenbroek, Vlaco ning ECN juhatuse liige

12:00-12:45 Lõuna

12:45-15:00 Kompostimine farmis – tehnoloogilised ja praktilised lähenemisviisid

- Kuidas valmistada komposti oma farmis? Põllumajanduslik kompostimine Austria näitel – Florian Amlinger, Compost, Development & Consultation Austria tegevjuht ja ECN juhatuse liige
- Kuidas kompostida lihtsalt ja targalt? – Florian Amlinger

15:00-15:20 Kohvipaus

15:20-16:15 Kompostiga väetamine mahepõllumajanduses

- Saksa RAL-i kvaliteedimärgiga* kindlaksmääratud omadustega kompostitoodete väetus- ja mullaparandusmõjud - Irmgard Leifert, Reterra Service GmbH ja ECN juhatuse liige (Saksamaa)
* RAL kvaliteedimärgiga määratletud omadused on kooskõlas maheorganisatsiooniga Bioland eV.

16:15-17:00 Küsimused ja arutelu

Lektorid: Stefanie Siebert, Kristel Vandenbroek, Florian Amlinger, Irmgard Leifert

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 2 ja 3). Infopäeval osales 45 ja 29 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Sama programmiga infopäevad toimusid Tartus ja Tallinnas. Päeva esimeses osas anti ülevaade Euroopa Liidu seadusandlikust poolest ja EL väetisemääruse plaanitavatest muudatustest. Samuti sellest, kuidas komposti sertifitseerida, et seda oleks võimalik turustada kui toodet.

Põhjalik ülevaade erinevatest orgaaniliste jäätmete kokku kogumise võimalustest linnades ja asulates andis mõtteainet, et ka Eestist tuleks orgaanika linnades kokku koguda, kompostida ja tagasi põllule viia. Küsimus on, kuidas tagada, et kompostis ei oleks keelatud aineid ja et seda komposti saaks kasutada ka mahepõllumajanduses.

Tutvustati erinevate katsete tulemusi, kuidas kompostimine aitab kaasa mullaviljakuse parendamisele ja kuidas komposti mahetootmises efektiivselt kasutada. Samuti arutleti, kuidas ja milliste tehnoloogiatega tagada õige ja efektiivne kompostimisprotsess: lähteained, lisandid, temperatuur, niiskus, C:N suhe jm.

Osalejad jäid infopäeva temaatikaga rahule ja mõistsid, et kompostimine on enam kui sõnniku ladestamine. Oluline on tagada õiged protsessi tingimused, siis valmib ka kvaliteetne kompost.

2.1.2 Teema: mahepõllumajanduslik köögiviljakasvatus

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_10_10/syndmus/mahekoogiviljakasvatuse-infopaev/

Toimumise aeg: 10.10.2017

Toimumise koht: Pikavere Mõisakool, Pikavere küla, Raasiku vald, Harjumaa (päeva esimene osa), Kiltsimäe talu, Mallavere, Raasiku vald, Harjumaa (päeva teine osa)

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Päevakava

11:00 Vahekultuurid maheköögiviljakasvatases. Merili Toom (Eesti Taimekasvatuse Instituut)

13:00 Lõuna

13:30 Tutvumine Kiltsimäe talu maheköögiviljakasvatusega (Margus Lille). Peamised teemad: Umbrohutõrje, vahekultuuride kasvatamine, tehnika tutvustus

15:30 Arutelu aktuaalsetel maheköögiviljakasvatust puudutavatel teemadel

16:00 Lõpp

Lektorid: Merili Toom ja Margus Lille

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 4). Infopäeval osales 20 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeva esimeses osas tutvustati erinevaid suve lõpus külvatavaid vahekultuure, arutelu osas rääkisid pikemalt oma kogemustest ka 3-4 osalenud tootjat. Maheköögiviljakasvatuse puhul on suureks probleemiks see, et suuremas osas koristatakse põhikultuur nii hilja, et sügisel pole enam võimalik vahekultuuri külvata. Suurema osa vahekultuuride jaoks on optimaalne külviaeg augusti esimene pool. Seega tuleb siin otsida alternatiivseid lahendusi. Infopäeva teises osas saadi põhjalik ülevaade Kiltsimäe talu tegevusest. Suurt huvi pakkusid ettevõtte tehnika (nt leegitaja, vaheltharimisriistad, köögiviljakombain, rohimisplatvorm jm). Tutvuti kasvatatavate haljasväetiskultuuride ja ettevõttes innovatsiooniklastri ühe tegevusena

läbiviidava kapsa kasvuaegse vahekultuuri katsega, mis pakkusid osalejatele suurt huvi. Räägiti ka köögivilja töötlemisest ja turustamisest. Osalejad soovisid ka edaspidi rohkem infot erinevate tootmistingimustes tehtud katsete tulemuste kohta ja leidsid, et vajadus selliste katsete järele on suur.

2.1.3 Teema: mahepõllumajanduslik lihaveisekasvatus

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_10_18/syndmus/mahelihaveisekasvatuse-infopäev-valgamaal/

Toimumise aeg: 18.10.2017

Toimumise koht: Tsuru Talu OÜ (Neeruti küla, Palupera vald, Valgamaa, www.hereford.ee/kontakt)

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Päevakava

11:00 Ettevõtte Tsuru Talu OÜ mahelihaveisekasvatuse tutvustus. Peamised teemad: farmipõhine söötmine, rohumaade uuendamine, tõuaretus. Margus Keldo

13:00 Kerge lõuna

13:30 Rohumaaveisekasvatus kliimamuutuste võtmes. Millised suundumused on maailmas, mis suunas liigub keskkonnapoliitika ja kuidas see võib tootjat mõjutada. Airi Külvet (MTÜ Liivimaa Lihaveis; Puutsa talu)

15:30 Arutelu aktuaalsetel mahelihaveisekasvatust puudutavatel teemadel

16:00 Lõpp

Lektorid: Margus Keldo ja Airi Külvet.

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 5). Infopäeval osales 34 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeva peamiseks teemadeks oli farmipõhine söötmine, rohumaade uuendamine ja rohumaaveisekasvatus kliimamuutuste võtmes. Tutvuti Tsuru Talu OÜ mahelihaveisekasvatusega, kuulati ettevõtja kogemusi loomade söötmise ja rohumaade majandamise osas ning vaadati hiljuti valminud hoonete kompleksi ja arutleti selle üle.

Päeva teises osas räägiti veisekasvatuse võimalikust mõjust kliimamuutustele. Teema on viimasel ajal palju vastakat arutelu tekitanud. Leiti, et rohumaaveisekasvatusel on keskkonnale valdavalt positiivne mõju. Arutati ka laiemalt keskkonnapoliitika suundumuste teemal ja kuidas see võib mõjutada tootjat.

2.1.4 Teema: põllukultuuride kasvatus – taimekasvatuse kõrvalmõjud

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_10_25/syndmus/infopäev-pollukultuuride-kasvatus/

Toimumise aeg: 25.10.2017

Toimumise koht: Eesti Maaülikool, Metsamaja, Kreutzwaldi 5, ruum 1A5

Korraldaja: Eesti Maaülikool

Päevakava

12.00-13.00 Taimekaitsevahendite kasutus, jäägid mullas – Priit Penu, Põllumajandusuuringute Keskus

- 13.00-14.00 Nitraadid ja pestitsiidijäägid vees – Ülle Leisk, Eesti Keskkonnauuringute Keskus
- 14.00-14.30 Energiapaus
- 14.30-15.30 Taimekaitsevahendite seire tulemused toidus – Kadi Padur, Veterinaar- ja Toiduamet
- 15.30-16.30 Pestitsiidijääkide mõju organismidele – Anne Luik, Eesti Maaülikool
- 16.30-17.00 Arutelu

Lektorid: Priit Penu, Ülle Leisk, Kadi Padur ja Anne Luik

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 6). Infopäeval osales 51 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeval tutvustati Eesti keskkonnaseire tulemusi mulla, vee ja toidu kvaliteedi kohta. Mullaseire osas tutvustati nitraaditundlike (NTA) alade uuringu, otsekülvi uuringu, riikliku põllumullaseire uuringu ning keskkonnasõbraliku aianduse ja köögiviljakasvatuse uuringu tulemusi. Võrreldes varasemate aastatega on proovide keskmine toimeainete jääkide summa NTA aladel tõusnud ja ainult kaks proovi olid ilma jääkidega, ülejäänud proovides oli keskmiselt 4,36 toimeaine jäägid. Veeseire näitab, et pestitsiidijääke leitakse nii kaevudest, jõgedest kui ka allikatest. Toiduseire osas leiti, et tegelikult tuleks proove aastas senisest teha tunduvalt rohkem, kuna iga-aastaselt analüüsitakse ainult teatud tootegruppe ja mõnest tootegrupist võetakse ainult 1-2 proovi. Samuti tuleks regulaarselt analüüsida glüfosaadijääke. Osalejad leidsid, et samateemalist infopäeva võiks korraldada igal aastal, et saada teada, kuidas põllumajandustootmine mõjutab Eesti keskkonnaseisundit. Samuti tuleks tulemusi tutvustada avalikkusele senisest rohkem.

2.1.5 Teema: mahepõllumajanduslik põllukultuuride kasvatus

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_10_27/syndmus/infopaev-mahepollumajanduslik-pollukultuuride-kasvatus/

Toimumise aeg: 27.10.2017

Toimumise koht: Eesti Maaülikooli Mahekeskus, Õssu küla, Ülenurme vald, Tartumaa

Korraldaja: Eesti Maaülikool

Päevakava

- 10.00-11.30 Talvituvate vahekultuuride mõju mullale ja saagile
- 11.30-12.30 Maheteraviljakasvatavate õpiringi liikmete 2017. hooaja kogemused
- 12.30-13.00 Energiapaus
- 13.00-14.30 Talvituvate vahekultuuride vaatlused ja analüüs Eerika katsepõllul
- 14.30-15.00 Arutelu

Lektorid: Liina Talgre ja Anne Luik.

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 7). Infopäeval osales 37 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeva osalejad arutesid, missugused raskused olid 2017. aastal erinevate põllukultuuride kasvatamisel ja kas esines koristuse takistusi sõltuvalt külviajast ning viljelusviisist.

Väiksemate ja keskmiste pindadega tootjad jõudsid oma kultuurid koristatud, kuid keerulistes

ilmastikuoludes üle 500 ha pinnal juba logistika tõttu jäi osa saaki põldudele Samuti uuriti, milliseid segusid tasuks kasutada vahekultuurideks. Arutelu toodi välja liblikõieliste positiivset rolli mullaomaduste parandamisel mitmete tootjate poolt. Põldudel on paranenud veerežiim, põldudele ei jää loike ja kevadel saab varasemalt põldudele.

2.1.6 Teema: infopäev mahesektori organisatsioonide esindajatele

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_11/syndmus/infopaev-mahesektori-organisatsioonidele-laane-virumaal/

Toimumise aeg: 07.11.2017

Toimumise koht: Lammasmäe puhkekeskus, Lääne-Virumaa

Korraldaja: EMÜ Mahekeskus

Päevakava

Arutelu: mahesektori olukord ja mahepõllumajanduse arengukava

- Arengud mahesektoris
- Arutelu: Veeseaduse rakendamine ja tekkinud küsimused
- Energiapaus

Lektorid: Karin Zereen ja Marika Ruberg (Maaeluministeerium)

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 8). Infopäeval osales 22 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeval tutvustati mahemajanduse tervikprogrammi hetkeseisu ja uut EL mahemäärust. Samuti arutleti erinevate probleemide üle, mis mahetootjatel on tekkinud seoses mahepõllumajanduse nõuete täitmisega. Leiti, et oleks vaja eraldi kokkusaamist Põllumajandusameti ja tootjate vahel, et tekkinud küsimustele vastuseid saada. Samuti leidsid osalejad, et mahepõllumajandusliku tootmisega peaks olema võimalik alustada aastaringselt, hetkel saab seda teha 10.03.-10.04. Seda eriti just looduslike korjealade kontekstis. Samuti arutleti veeseadusega seonduvaid aspekte ning erinevaid registreid ja andmebaaside arendusi, et tootja ei peaks samu andmeid mitmesse kohta esitama ja et riigiasutustel/järelevalveasutusel oleks juurdepääs erinevatele süsteemidele, kus juba andmeid on olemas. Leiti, et rohkem on vaja regulaarseid kokkusaamisi VTA, PMA, PRIA, MEMi ja mahesektori organisatsioonide vahel.

2.1.7 Teema: infopäev mahesektori organisatsioonide esindajatele

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_11_08/syndmus/infopaev-mahesektori-organisatsioonidele-laane-virumaal-ii/

Toimumise aeg: 08.11.2017

Toimumise koht: Lammasmäe puhkekeskus, Lääne-Virumaa

Korraldaja: EMÜ Mahekeskus

Päevakava

Kell 8.30-13.15

- Eesti keskkonda ja toitu puudutavad seire tulemused. Arutelu.

- Mahepõllumajanduse aktuaalsed arengusuunad. Arutelu ja grupitööd.
- Energiapaus

Lektorid: Elen Peetsmann (Eesti Maaülikooli Mahekeskus) ja Merit Mikk (Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus).

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 9). Infopäeval osales 16 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeva esimeses osas tutvustati osalejatele Eesti mulla-, vee- ja toiduseire tulemusi. Osalejaid tegi murelikuks asjaolu, et üha rohkem leitakse keskkonnast pestitsiidijääke. Toiduseire osas on murekohaks see, et suureneb tendents, kus ühest proovist leitakse mitme erineva toimeaine jäägid – üksikuna on jäägid lubatud piirnormides, kuid kuidas erinevad toimeained omavahel reageerivad ja inimese organismi mõjutavad, on teadmata. Päeva teises osas aruteli mahepõllumajanduse arengukava mõõdikuid ja hetkeseisu, et oleks võimalik teha ettepanekuid mahepõllumajanduse arengukava hindamiseminariil. Nt on probleemkohaks mahetoidu turuandmete kogumine, seda tuleks teha regulaarselt. Mahetoitlustamise edendamiseks lasteasutustes on vaja teha koostööd linnavalitsustega ja samuti tuleb koostööd teha restoranide ja kohvikutega.

2.1.8 Teema: mahepõllumajanduslik lihavesikasvatus

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_11/syndmus/infopaev-hiiumaal-mahepollumajanduslik-lihaveisekasvatus/

Toimumise aeg: 13.11.2017

Toimumise koht: Suuremõisa loss ja Adoranna OÜ (Laheküla), Hiiumaa

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Päevakava

10:30 Lihaveiste tervisega seonduvad küsimused. Vasikate ja ammede tervis. Arutelu. Alar Onoper (Eesti Maaülikool)

12:00 Kerge lõuna

12:30 Jätukub: Lihaveiste tervisega seonduvad küsimused. Arutelu

14:00 Adoranna OÜ lihavesikasvatuse tutvustus. Ringkäik ettevõttes. Sirje Kaptein

15.45 Lõpp

Lektorid: Alar Onoper ja Sirje Kaptein

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 10). Infopäeval osales 43 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeva peamiseks teemaks oli lihaveiste tervisega seonduv. Pärast sissejuhatavat ettekannet oli kõigil osalejatel võimalus esitada küsimusi, et lektor saaks keskenduda just kõige rohkem huvipakkuvale. Nt küsiti nakkushaiguste (pügaraig, eimerioos jt) ja maksakaantõve kohta. Arutleti ka lihaveiste jõudluskontrolli vajalikkuse üle.

Päeva teises osas saadi ülevaade Adoranna OÜ mahelihavesikasvatusest, vaadati ettevõtte loomi, hooneid ja tehnikat ning arutati nähtu üle.

2.1.9 Teema: mahepõllumajanduslik töötlemine

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_11/syndmus/mahepollumajandusliku-tootlemise-infopaev-tallinnas/

Toimumise aeg: 21.11.2017

Toimumise koht: Mondo seminariruum, Telliskivi 60A, Tallinn

Korraldaja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus

Päevakava

Kell 10.00-14.45

- Mahetoidu valmistamise ja märgistamise nõuded;
- Üldnõuded toidu märgistamisele sh väited
- Mahetoidu müügi suundumustest Kaubamaja Toidumaalimas. Peamised aspektid, mida väiketöötajad peaksid silmas pidama.
- Tutvumine LaMuu tootmisega
- Energiapaus

Lektorid: Piret Rajasalu, Tiiu Rand, Kadri Agurauja

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 11). Infopäeval osales 19 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Peamine aruteluteema oli toodetel kasutatavad tervisealased viited ja väited. Tekkisid mitmed küsimused, et mida ikkagi võib pakendile kirjutada. Soovitakse kasutada sõnu „tervislik“, „naturaalne“, kuid nende puhul on väga selged reeglid ja lihtsalt niisama kasutada ei saa. ELi määruses olevad tervisealased väited on sageli tootele panemiseks ebasobivad. Kasutada võiks terviseiga mitteseotud, aga positiivset sõnumit kandvaid sloganeid või lauseid. Segadust tekitas ka see, et mahladele ei lubata kirjutada, et ei ole lisatud suhkruid, sest see on juba õigusaktiga kehtestatud puuvilja-marjamahla koostis-kvaliteedinõue. Samas aga ei keelata teavet mahlapakil või pudelil „mahladele ei ole lisatud säilitusaineid“ / “mahladele ei lisata säilitusaineid“. Ei ole lubatud öelda nt „Mahl X on säilitusaineteta“ või konkreetsel mahlapakendil „säilitusaineteta“.

Rasmus Raski LaMuu tegevuse tutvustus oli teistele väikeettevõtjatele väga inspireeriv ja oli hea näide julgestest, kuid samas läbimõeldud sammudest ettevõtte ülesehitamisel

2.1.10 Teema: mahepõllumajanduslik lambakasvatus

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_11/syndmus/infopaev-mahepollumajanduslik-lambakasvatus-roelas/

Toimumise aeg: 22.11.2017

Toimumise koht: Robi pubi seminariruum, Roela, Lääne-Virumaa ja Rehekivi OÜ

Korraldaja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus

Päevakava

10.00 Ravimine ja ravimite kasutamine mahelambakasvatuses; Sooleparasiitide ja teiste haigustekitajate vältimine heade pidamisviiside abil – Katrin Tähepõld

12.00 Energiapaus

12:20 Sooleparasiitide ja teiste haigustekitajate vältimine heade pidamisviiside abil jätkub – Katrin Tähepõld
14:20 Rehekivi OÜ lambakasvatuse tutvustus – Hugo Vaino
14:50 Lõpp

Lektorid: Katrin Tähepõld ja Hugo Vaino

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 12). Infopäeval osales 21 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Lisaks käsitletud lammaste terviseteemadele tekkis põhjalikum arutelu tallede söötmise teemal – kui ikkagi ütleme ei anna piima või sureb, siis mis saab tallest? Vajalik oleks anda ternespiima, aga kust seda mahedana saada? Üks võimalus on külmutatud mahe lehmaterne, kuid ka seda on keeruline hankida. Kindlasti tuleb vältida looma kannatusi, seega kui muud üle ei jää, siis tavaternespiimapulbriga tall päästa ja alustada selle loomaga uut üleminekut pärast tavaliselt kasutamise lõppemist. Tutvuti Rehekivi OÜ hiljuti renoveeritud laudaga ning lahendustega, mis sobivad vanasse kolhoosiaegsesse hoonesse. Mitmed sisustuslahendused olid spetsiaalselt selle ettevõtte jaoks tehtud.

2.1.11 Teema: mahepõllumajanduslik lambakasvatus

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_11_23/syndmus/infopaev-mahepollumajanduslik-lambakasvatus-lyllemael/

Toimumise aeg: 23.11.2017

Toimumise koht: Lüllemäe kultuurimaja, Lüllemäe, Valgamaa ja OÜ Karula Lammas

Korraldaja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus

Päevakava

10.00 Ravimine ja ravimite kasutamine mahelambakasvatustes; Sooleparasiitide ja teiste haigustekitajate vältimine heade pidamisviiside abil – Katrin Tähepõld

12.00 Energiapaus

12.20 Sooleparasiitide ja teiste haigustekitajate vältimine heade pidamisviiside abil jätkub – Katrin Tähepõld

13:20 OÜ Karula Lammas lambakasvatuse tutvustus – Liilia Tali

14:50 Lõpp

Lektorid: Katrin Tähepõld ja Liilia Tali

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 13). Infopäeval osales 31 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Lisaks käsitletud lammaste terviseteemadele räägiti taas talledele tavaternespiimapulbri kasutamise võimalikkusest. Tutvuti Karula Lammas OÜ lambakasvatusega lahtistes puust külmlautades, kus karjakoerad elavad lammaste läheduses. Lammaste puhul rõhutati ka sobivate tõugude valiku vajadust, ettevõttes Karula Lammas peetakse Dorperi tõugu lambaid, põhikari on vähemalt 50% dorperi veresusega – see on vastupidav tõug, mis sobib hästi Karula piirkonna rohumaadele.

2.1.12 Teema: mahepõllumajanduslik köögiviljakasvatus

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_11_23/syndmus/mahekoogiviljakasvatuse-infopäev-tartus/

Toimumise aeg: 23.11.2017

Toimumise koht: EMÜ Mahekeskuses (Õssu küla, Ülenurme vald, Tartumaa)

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Päevakava

10:30 Projekt SoilVeg: vahekultuuri muljumise ja rullimise meetodi tutvustus, esialgsed tulemused. Maheklatri katse tutvustus ja esialgsed tulemused: vahekultuuri kasvatamine koos peakapsaga. Ingrid Bender (Eesti Taimekasvatuse Instituut)

12:00 Maheklatri katse tutvustus ja esimesed tulemused: bioaktivaatorid maheköögiviljakasvatuses. Maheklatri järgmise aasta katsete tutvustus. Priit Põldma (Eesti Maaülikool), Merit Mikk (Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus)

13:30 Energiapaus

14:00 Umbrohutõrje võimalused maheköögiviljakasvatuses. Osalejate kogemused, arutelu. Priit Põldma

15:15 Arutelu aktuaalsetel maheköögiviljakasvatust puudutavatel teemadel

15:30 Lõpp

Lektorid: Ingrid Bender, Merit Mikk ja Priit Põldma

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 14). Infopäeval osales 20 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeva esimeses osas anti ülevaade Eestis käimasolevatest maheköögiviljakasvatusega seotud katsetest ja räägiti nende esialgsetest tulemustest. Tutvustati innovatsiooniklatri raames järgmisteks aastateks planeeritud tegevusi.

Infopäeva teine osa keskendus umbrohutõrje võimalustele maheköögiviljakasvatuses. Anti põhjalik ülevaade võimalikest tehnilistest lahendustest ja arutleti nende üle. Osalejad jagasid oma kogemusi, milliseid umbrohutõrjevõtteid ja –tehnikat nad on kasutanud ja kuidas nendega rahule jäänud. Umbrohud on maheköögiviljakasvatuses üheks suurimaks probleemiks ja vajab kindlasti käsitlemist ka edaspidi.

2.1.13. Teema: mahepõllumajanduse konverents „Mahepõllumajandus ja keskkond“

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_11_28/syndmus/mahekonverents/

Toimumise aeg: 28.11.2017

Toimumise koht: Eesti Maaülikool, Tartu

Korraldaja: Eesti Maaülikool

Päevakava ja lektorid:

10.30 Hommikukohv ja registreerimine

11.00 Tervitussõnad - Mait Klaassen, Eesti Maaülikool rektor

Mahestipendiumi üleandmine

11.15 Mahepõllumajandus ja keskkond - Urs Niggli, FiBL (Šveits)

12.15 Milline on elurikkus Eesti mahetootmises? - Eneli Viik, Põllumajandusuuringute

Keskus

13.00 Lõuna

13.45 Maheviljelus koos talviste vahekultuuridega parandab ökosüsteemide teenuseid - Liina Talgre, Eesti Maaülikool

14.15 Uute vahekultuuride liikide sobivus Eesti oludesse - Merili Toom, Eesti Taimekasvatuse Instituut

14.45 Kohvipaus

15.15 Põllumajandusmaastiku elementide tähtsus kahjurite looduslike vaenlaste majutajatena - Eve Veromann, Eesti Maaülikool

15.45 Emissioonid loomakasvatusest - Allan Kaasik, Eesti Maaülikool

16.15 Loomakasvatus ja kliimamuutused: võimalused, ohud ja väljakutsed - Airi Külvet, MTÜ Liivimaa Lihaveis (Puutsa talu)

16.45-17.15 Arutelu ja konverentsi lõpetamine

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 15). Infopäeval osales 179 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Mahekonverentsi kokkuvõtet saab lugeda ka [mahepõllumajanduse lehest nr 79](#). Konverentsist tehti ka otseülekanne, salvestust saab vaadata siit: <http://video.emu.ee/mahepollumajandus-ja-keskkond-28-11-2017/>

Osalejad hindasid konverentsi toimumiskoha sobivaks, osad soovisid, et konverents algaks varem. Ettekannete osas toodi välja, et suuri tabeleid ja jooniseid on raske lugeda/aru saada. Konverentsi teemade osas soovitakse edaspidi kuulda rohkem praktikute kogemusi, teemadena turustamist, töötlemist.

2.1.14 Teema: mahetoodete turundus

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_12_04/syndmus/mahetoodete-turundus---tartus/

Toimumise aeg: 04.12.2017

Toimumise koht: Eesti Maaülikooli Mahekeskus, Tartumaa

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Päevakava

11:00 Sissejuhatus

11:15 Mahetoodete tarbimist mõjutavad tegurid. Maie Kiisel (Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskuse analüütik). Arutelu

12:45 Lõuna

13:15 Kliendi lojaalsust mõjutavad tegurid, kuidas saada endale erinevates turustuskanalites püsiklienti. Bränding. Andres Kuusik (Tartu Ülikooli majandusteaduskonna turunduse õppetooli juhataja). Arutelu

15:15 Mahetoidu turu suundumusi Euroopas. Merit Mikk (Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus)

16:00 Lõpp

Lektorid: Maie Kiisel, Andres Kuusik ja Merit Mikk

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 16). Infopäeval osales 19 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeva esimeses osas selgitati tarbijate ostukäitumise tagamaid ja erinevate tarbijagruppide ostuotsuseid mõjutavaid tegureid. Teises osas keskenduti sellele, kuidas leida püsikliente ja kuidas hoida klientide lojaalsust. Analüüsiti osalejate poolt kaasa võetud pakendite atraktiivsust ja nende sobivust erinevatesse turustuskanalitesse. Teemaks oli ka bränding. Osalejad soovisid päeva teise poole teemadel tervet päeva kestvat infopäeva sama lektoriga. Päeva lõpus tutvustati mahetoidu turu suundumusi Euroopas.

2.1.15 Teema: infopäev mahe sektori organisatsioonide esindajatele

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_12_05/syndmus/infopaev-raplamaal-mahesektori-organisatsioonidele/

Toimumise aeg: 05.12.2017

Toimumise koht: Toosikannu Puhkekeskus, Raplamaa

Korraldaja: EMÜ Mahekeskus

Päevakava

Kell 12.30-17.15

- Mahepõllumajanduse hetkeseis Eestis – Anu Nemvalts, Põllumajandusamet
- Peamised probleemid ja küsimused seoses nõuete täitmise ja järelevalvega. Arutelu – Anu Nemvalts
- Energiapaus
- Arutelu: tegevused 2018. aastal – Elen Peetsmann, Eesti Maaülikooli Mahekeskus

Lektorid: Anu Nemvalts ja Elen Peetsmann

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 17). Infopäeval osales 29 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeval osalesid mahetootjad, nõustajad ja PMA inspektorid, kes arutlesid mahepõllumajanduse nõuete täitmisega seotud positiivseid aspekte ning kitsaskohti ja rikkumisi. Põllumajandusamet andis ülevaate mahepõllumajanduse hetkesiseisust Eestis ja tegi omapoolseid ettepanekuid probleemkohtade lahendamiseks. Arutleti mahepõllumajanduse registri ja kliendiportaali arendusi, et millised on probleemkohad ja mida oleks võimalik parandada, arvestuse pidamisega seotud asjaolusid ja mahepõldude saastumise ohtu taimekaitsevahenditega, kui tavatootjad oma põlde nt liiga suure tuulega pritsivad, samuti tuulekaera levikut mahepõldudele. Kõik osapooled kinnitasid, et vastastikune koostöö on hea, kindlasti oleks aga vajalikud sagedasemad regulaarsed kokkusaamised, et üleskerkinud probleeme arutada. Leiti, et samasuguseid kokkusaamisi oleks kindlasti vaja ka PRIAga.

2.1.16 Teema: mahepõllumajanduslik lambakasvatus

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_12_06/syndmus/infopaev-mahepollumajanduslik-lambakasvatus-saaremaal/

Toimumise aeg: 06.12.2017

Toimumise koht: Kõljala rahvamajas, Kõljala küla Pihtla vald ja OÜ Mäe Maatalu

Korraldaja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus

Päevakava

10.30 Ravimine ja ravimite kasutamine mahelambakasvatustes; Sooleparasiitide ja teiste haigustekitajate vältimine heade pidamisviiside abil – Katrin Tähepõld

12.30 Energiapaus

12:50 Sooleparasiitide ja teiste haigustekitajate vältimine heade pidamisviiside abil jätkub – Katrin Tähepõld

13:50 Mäe Maatalu OÜ lambakasvatuse tutvustus – Veiko Maripuu

15.30 Lõpp

Lektorid: Katrin Tähepõld ja Veiko Maripuu

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 18). Infopäeval osales 27 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Lisaks käsitletud lammaste terviseteemadele arutleti rohkem loomade toitumise ja haiguste seostest, korraliku talvise sööda tähtsusest. Arutati ka lammaste müüki, probleemiks ongi, et keeruline on mahedana müüa. Suur osa lammastest läheb eksporti, selleks tehakse ka koostööd Saaremaa ettevõtete vahel. Tutvuti Mäe Maatalu OÜ lambakasvatusega, kus renoveeritakse vana loomakasvatushoonet. Loomakasvatushoone on soojustuseta ja lahtine. Peetakse eesti valgepealisi lambaid.

2.1.17 Teema: mahetoodete turundus

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmus/2017_12_07/syndmus/sotsiaalmeedia-kasutamine-mahetoodete-turunduses/

Toimumise aeg: 07.12.2017

Toimumise koht: Tallinna Tehnikaülikool (Akadeemia tee 3, ruum SOC-418)

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Päevakava

Kell 12.00-17.00

- 20 nõuannet kuidas luua head Facebooki postitust, mis levib orgaaniliselt hästi;
- Facebooki postituse ja Facebooki reklaami erinevused ning kuidas neid korrektselt teha;
- Instagramis turundamine ja sisu loomise eripärad sellel platvormil;
- Platvormi business.facebook.com tutvustamine (lisaks teeme koos ühe reklaami, mis hakkab tööle nii Facebookis kui ka Instagramis)
- Google otsingumootori toimimise põhimõtted ja reklaamide loomine kasutades platvormi Google AdWords

Lektorid: Reimo Ärm ja Ann-Christiin Kerner

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 19). Infopäeval osales 26 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeval keskenduti sotsiaalmeedia kasutamisele mahetoodete turunduses. Eelmisel aastal toimunud turunduse infopäeval, kus üheks teemaks oli sotsiaalmeedia kasutamine, soovisid osalejad selle teema põhjalikumalt käsitlemist. Infopäeval jagati infot selle kohta, kuidas teha

hästi levivat Facebooki postitust, millisel juhul kasutada makstud levi ja millisel juhul reklaami, kuidas tõlgendada statistikat. Suurt rõhku pandi Instagrami võimaluste tutvustamisele. Instagram oli paljudele osalejatele uus sotsiaalmeedia kanal, mitmed tegid ürituse käigus endale konto ja esimese postituse. Instagram on kiiresti kasvava leviga sotsiaalmeedia kanal ja seda saab edukalt enda ettevõtte ja toodete tutvustamiseks kasutada. Lisaks tutvustati Google otsingumootori toimimise põhimõtteid ja platvormi Google AdWords. Osalejad leidsid, et viimase osas oleks vaja eraldi pikemat infopäeva. Samuti sooviti täiendavat praktilist infopäeva, mille käigus osalejad saavad koostada erinevaid postitusi ja teha varasemate postituste analüüsi. Maksimaalne osalejate arv ei saa siin olla üle 10-12 inimese ja seetõttu pole seda rahaliselt infopäeva formaadis võimalik teha.

2.1.18 Teema: mahepõllumajanduslik lambakasvatus

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_12_07/syndmus/infopaev-mahepollumajanduslik-lambakasvatus-raplamaal/

Toimumise aeg: 07.12.2017

Toimumise koht: Rapla Maavalitsus (Tallinna mnt 14) ja OÜ Raudsepa Farm

Korraldaja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus

Päevakava

10.00 Ravimine ja ravimite kasutamine mahelambakasvatases; Sooleparasiitide ja teiste haigustekitajate vältimine heade pidamisviiside abil – Katrin Tähepõld

12.00 Energiapaus

12.20 Sooleparasiitide ja teiste haigustekitajate vältimine heade pidamisviiside abil jätkub – Katrin Tähepõld

13:20 OÜ Raudsepa Farm lambakasvatuse tutvustus – Rain Raudsepa

15.00 Lõpp

Lektorid: Katrin Tähepõld ja Rain Raudsepa

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 20). Infopäeval osales 18 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Lisaks käsitletud lammaste terviseetemadele tekitab palju arutelu koerte kasutamine lammaste kaitseks karjamaadel ja lammaste ajamisel. Et koerad on kallid ja vajavad väljaõpet ning oskajat peremeest, siis tuleb koerte kasuks otsustamine väga läbi mõelda. Samas huntide kaitseks on korralik koer parim abinõu. Võiks lausa korraldada selleteemalisi koolitusi. Tutvusi ka ettevõtte OÜ Raudsepa Farm hiljuti rajatud lambalaudaga. Soojustatud lahendus võimaldab hoonet vajadusel kasutada ka muul otstarbel, samas hoones hoiti ka osaliselt sööta.

2.1.19 Teema: mahepõllumajanduslik põllukultuuride kasvatus

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_12_11/syndmus/pollukultuuride-kasvatamise-infopaev-paides/

Toimumise aeg: 11.12.2017

Toimumise koht: Järvamaa Kutsehariduskeskus, Tallinna 46, Paide

Korraldaja: Eesti Maülikool

Päevakava

10.00-12.00 Haljasväetised, sobivad liigid ja segud, nende roll mulla omaduste ja

saagitaseme ning kvaliteedi muutustes – Liina Talgre, Eesti Maaülikool

12.00-12.30 Energiapaus

12.30-14.30 Haljasväetised põllukoosluste elurikkuse ja talitluste tasakaalustajatena – Anne Luik, Eesti Maaülikool

14.30-15.00 Arutelu

Lektorid: Anne Luik ja Liina Talgre

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 21). Infopäeval osales 16 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Arutleti, kuidas teha segudega allakülve. Vahekultuuride mõjul on näha mullaomaduste paranemist, kuid palju see väljendub saagikuses? Selgitati, miks on orgaanilise aine sisalduse tõstmine mullas tähtis ja kas selleks piisab üksnes haljasväetistest. Arutelu toodi välja vajadust käsitleda veel edaspidi põhjalikumalt tasakaalustatud külvikorra koostamise võimalusi erinevate vahekultuuride lisamisega.

2.1.20 Teema: mahetoodete turundus

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_12_12/syndmus/mahetoodete-turundus-tallinnas/

Toimumise aeg: 12.12.2017

Toimumise koht: Telliskivi Loomelinnak (Telliskivi 60A), Tallinn

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Päevakava

12:00 Sissejuhatus

12:15 Uuemad suundumused/trendid turunduses. Klientide ootuste ja vajaduste väljaselgitamine. Turunduskommunikatsioon. Peamised probleemid turundamisel, soovitusi nende lahendamiseks. Kristo Krumm

14:00 Energiapaus

14:15 Jätukub: Uuemad suundumused/trendid turunduses. Klientide ootuste ja vajaduste väljaselgitamine. Turunduskommunikatsioon. Peamised probleemid turundamisel, soovitusi nende lahendamiseks

16:00 Mahetoidu müük Talu Toidab müügijaladel. Kristeli Veimann

16:45 Lõpp

Lektorid: Kristo Krumm ja Kristeli Veimann.

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 22). Infopäeval osales 23 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeva alguses tuletati osalejatele lühidale meelde turunduse põhitõed. Infopäeva põhirõhk oli suunatud uuematele suundumustele turunduses ja sellele, kuidas selgitada välja klientide ootusi ja vajadusi. Räägiti ka peamistest vigadest, mida turundamisel tehakse ja sellest, kuidas neid vältida. Pärast sissejuhatavaid loenguid valiti välja mõned näidistooted, jagati osalejad nelja töögruppi ja paluti koostada neile toodetele lühike turundusplaan, mida pärast analüüsiti. Infopäeva lõpus said osalejad ühe kaupluse näitel ülevaate sellest, millised mahetooted paremini müüvad ja kuidas ostjate ostueelistused on viimastel aastatel muutunud. Osalejate

tagasiside näitas, et selliseid infopäevi, kus toimub praktiline töö konkreetsete mahetoodete näitel, oodatakse ka edaspidi.

2.1.21 Teema: mahetootmine ja toitlustamine

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_12_13/syndmus/mahetootmine-ja-toitlustamine/

Toimumise aeg: 13.12.2017

Toimumise koht: Tallinna Õpetajate Maja, Raekoja plats 14, Tallinn

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Päevakava

11.00 Sissejuhatus

11.15 Mahetootmine ja mahetoit

12.00 Mahetooraine kättesaadavus. Erinevad mahetootjad, turustajad

13.00 Energiapaus

13.30 Jätkub: mahetooraine kättesaadavus. Erinevad mahetootjad, turustajad

14.00 Mahetooraine kasutamine lasteasutustes: soovitusel ja näited. Mahetoitlustamise ökomärk. Arutelu

15.00 Arutelu: mahetooraine kasutamise kogemused ja ootused

16.00 Lõpp

Lektorid: Elen Peetsmann (Eesti Maaülikooli Mahekeskus) ja Merit Mikk (Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus)

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 23). Infopäeval osales 41 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäev oli suunatud Tallinna lasteaedadele. Huvi mahetoidu kasutamise vastu on olemas, kuid reaalselt kasutavad vaid mõned üksikud lasteasutused üksikuid tooraineid. Päeva esimeses pooles selgitati, mida tähendab mahetootmine ja –toit, kuidas seda ära tunda, kust tootjate kohta infot leida. Jätkuvalt arvasid mitmed osalejad, et kohaliku talu või väikeettevõtte poolt pakutav toit on praktiliselt sama kui mahetoit. Pikalt arutati mahetooraine kättesaadavuse ja hindade üle, infot jagasid ka mitmed osalenud mahetootjad. Päeva teises pooles tutvustati teiste riikide kogemusi mahetoidu kasutamisel, mahetoidule viitamise nõudeid Eestis ja toitlustamise ökomärki. Osalejad jagasid oma kogemusi, millist mahetoorainet nad on kasutanud ja kuidas sellega rahule jäänud. Pikem arutelu toimus selle üle, kuidas Tallinna linn saaks kaasa aidata mahetoidu laiemale kasutuselevõtule ja lepiti kokku, et sellel teemal toimub aasta alguses eraldi ümarlaud, paljud osalejad olid huvitatud sellel osalema ja soovisid infot erinevate mahetooraine pakkujate kohta.

2.1.22. Teema: mahepõllumajanduslik lihavesikasvatus

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_12_14/syndmus/mahepollumajanduslik-lihaveiskasvatus/

Toimumise aeg: 14.12.2017

Toimumise koht: Järvamaa Kutsehariduskeskuses, Tallinna 46, Paide

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Päevakava

11:00 Rohumaade uuendamine otsekülviga. Peeter Viil (Eesti Taimekasvatuse Instituut).

Arutelu

12:30 Veiseliha kvaliteeti mõjutavad tegurid. Airi Külvet (MTÜ Liivimaa Lihaveis, Puutsa talu). Arutelu

13:00 Kerge lõuna

13:30 Loomade heaolu, lihaveiste heaoluindikaatorid. Ragnar Leming ja Marko Kass (Eesti Maaülikool). Arutelu

15:30 Arutelu mahelihaveisekasvatust puudutavatel aktuaalselt teemadel

16:00 Lõpp

Lektorid: Peeter Viil, Airi Külvet, Ragnar Leming ja Marko Kass

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 24). Infopäeval osales 35 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Infopäeva teemadeks olid rohumaade uuendamise võimalused otsekülviga, veiseliha kvaliteeti mõjutavad tegurid ja lihaveiste heaolu hindamine. Päeva esimene teema (rohumaade uuendamine otsekülviga) valiti eelnevate lihaveisekasvatajatele suunatud ürituste käigus üles kerkinud huvist lähtuvalt. Kahjuks pole teemat Eestis maheettevõtetes uuritud ja rääkida saab vaid tavaettevõtete kogemustest lähtuvalt. Koos lektoriga leiti, et infot oleks vaja rohkem, selleks oleks vaja vastavasisulist mahetingimustes läbiviidavat uuringut.

Teiseks teemaks oli lihaveiste kvaliteeti mõjutavad tegurid. Teema võeti päevakavva põhjusel, et lihaveisekasvatajate õpiringis oli selle vastu suur huvi ja tekkis elav arutelu. Ka infopäeva osalejad olid huvitatud, kuidas vältida loomade stressi enne tapale saatmist ja kuidas loomade stress mõjutab liha kvaliteeti.

Kolmandaks põhiteemaks oli lihaveiste heaolu hindamine kasutades heaoluindikaatoreid. Vastavad indikaatorid on Maaülikoolis väljatöötamisel ja lektorid tutvustasid tööversiooni, mille osas infopäeval osalejad said anda tagasisidet. Tootjate poolt pakuti välja, et lihaveiste heaolu teemat võiks edaspidi käsitleda põhjalikumalt ja arutelu võiks jätkuda suvel mõnes mahelihaveisetootmisega tegelevas ettevõttes.

2.2. Teabematerjalid

2017. aasta IV kvartalil valmisid järgmised elektroonilised väljaanded:

- [Mahepõllumajanduslik seemnekasvatus](#)

Koostajad: Pille Ardel, Ilmar Tamm, Rene Aavola, Ingrid Bender, Margus Ess, Lea Narits, Sirje Tamm, Ülle Tamm, Anne Ingver, Reine Koppel, Ilme Tupits, Aide Tsahkna, Airi Vetemaa

Fotod: Anu Toe, Airi Vetemaa

Väljaandja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus, 2017

ISBN 978-9949-9925-1-5 (pdf)

- [Mahepõllumajandusse sobivate marja- ja puuviljade sordikataloog](#)

Koostajad: Asta-Virve Libek, Kersti Kahu, Kristine Volens, Ave Kikas

Toimetaja: Elen Peetsmann

Fotod: Asta-Virve Libek, Kersti Kahu, Ahti Kikas, Krista Tiirmaa, EMÜ PKI Polli aiandusuuringute keskuse fotokogu, AS Hortes fotokogu:

Väljaandja: Eesti Maaülikool, 2017

ISBN 978-9949-629-16-9 (pdf)

Vastavalt nõukogu otsustele vastutab teabematerjalid väljaandja sundeksemplaride loovutamise eest, jagab infot ilmumise ja kättesaamise kohta partneritele, Põllumajandusametile, Veterinaar- ja Toiduametile, Põllumajandusuuringute Keskusele ja Nõuandeteenistusele ning jagab teabematerjale sihtgrupile teemakohastel infopäevadel jm tegevuste raames.

Sundeksemplariid saadetakse järgmisele asutustele: Maaeluministeerium, PRIA ja Rahvusraamatukogu. Lisaks saadetakse trükised Põllumajandusmuuseumile, Eesti Maaülikooli raamatukogule jt, kes vastavat soovi avaldavad.

2.3. Mahepõllumajanduse valdkonda kajastav portaal

Raamlepingu raames hallati ja hoiti pidevalt asjakohasena mahepõllumajanduse valdkonna infot kajastavat portaali www.maheklubi.ee, sealhulgas teostati portaali loomiseks/haldamiseks vajalikud tehnilised tööd.

Lisaks maaeluministri 28.04.2015 määruse nr 46 „Teadmussiirde pikaajaliste programmide rakendamise toetus“ § 6 lõikes 4 nimetatud tegevustele avaldati portaalil:

- Nõukogu poolt koostatud ja kinnitatud iga-aastane Täitja tööplaan (tegevuskava) ja läbiviidud tegevuste info aadressil:
http://www.maheklubi.ee/teadmussiirde_programm.
- Raamlepingu raames koostatud teabematerjalid aadressil:
<http://www.maheklubi.ee/tootjale/materjalid/> ja
<http://www.maheklubi.ee/tootlejale/materjalid/> ja
http://www.maheklubi.ee/upload/Editor/mahe_eestis_2016.pdf
- Raamlepingu raames koostatud Mahepõllumajanduse Leht aadressil:
http://www.maheklubi.ee/mahepollumajanduse_leht/
- Info raamlepingu raames toimuvate mahepõllumajanduse infopäevade, täienduskoolituste, konverentside, õpiringide, ettevõtete külastuste ja esitlustegevuse kohta ja nende jaotusmaterjalid aadressil: <http://www.maheklubi.ee/syndmused/>,
- Eesti ja teiste riikide mahepõllumajanduse ja teadusinfo nii tõlgituna kui ka lihtsalt lingituna, sealhulgas põllumajandusteemalised videod aadressidel:
<http://www.maheklubi.ee/uudised/>, <http://www.maheklubi.ee/tootjale/materjalid/>,
<http://www.maheklubi.ee/tootjale/videod/>.
- Tõlgitud infot oli (arvestusliku formaadiga A4, tekstifondiga Times New Roman suurusga 12 pt, reavahe single) 15 lehekülge:
<http://www.maheklubi.ee/upload/Editor/Vihmaussid.pdf> ja
<http://www.maheklubi.ee/upload/Editor/poldohakas.pdf>
- Lepingu täitmise kvartaalsed aruanded.

Portaali Maheklubi (www.maheklubi.ee) haldab Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus.

2.4. Mahepõllumajanduse perioodiline väljaanne „Mahepõllumajanduse Leht“

Aruandeperioodil ilmus üks mahepõllumajanduse perioodiline väljaanne „Mahepõllumajanduse Leht“.

Nr 78, 4-2017: http://www.maheklubi.ee/upload/Editor/Maheleht_4_2017.pdf
(ilmus 21.12.2017)

Sisukord:

- Intervjuu FiBLi direktori Dr Urs Niggliga: Mahepõllumajandus suudab maailma ära toita, kuid selleks on omad eeldused
- Mahepõllumajandus toob keskkonnakasu
- Miks vahekultuurid?
- Maheviljelus koos vahekultuuridega parandab mullaomadusi
- Vahekultuuride kasvatamisest sügis-talvisel perioodil
- Maheorganisatsioonid, PMA ja nõustajad: infovahetus ja koostöö on vajalikud
- Muudatus EL mahemääruse tõlgendamisel maheseemnekasvatases
- Toitlustajatel on võimalik saada ökomärkide kleebiseid
- Viime lapsed mahetaludesse!
- Õppereis Saksamaale – mobiilsed kanalad ja kahesuunalised kanatõud
- SusPlus – õpetagem innovaatseliselt jätkusuutlikku toidutootmist
- Anu Ait soovib mahetootjatega koostööd teha
- Ilmunud trükised, tulevased sündmused jm

Leht avaldati internetiaadressidel www.maheklubi.ee ja www.pikk.ee. E-maili teel saadeti väljaanne kõikidele mahepõllumajanduse registris olnud tootjatele, kes olid sinna edastanud oma e-maili aadressid.

Mahepõllumajanduse Lehte annab välja Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus MTÜ.

2.5. Õpiringid

Õpiringide kohtumised on toimunud järgmiselt:

- Lihaveisekasvatuse õpiring: 16.06 Valgamaal, 06.10 Pärnumaal, 11.10 Valgamaal, 27.11 Tartus. Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus
- Teraviljakasvatuse õpiring: 28.06 Raplamaal, 13.07 Läänemaal, 24.10 Harjumaal, 21.11. Läänemaal. Korraldaja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus

Lihaveisekasvatuse õpiringi kokkuvõte

Veisekasvatuse õpiringis toimus 4 kokkusaamist: 16. juunil Koivakonnu OÜ-s (Valgamaa), 6. oktoobril Saareõue OÜs (Pärnumaa), 11. oktoobril Vilsu OÜs (Valgamaa) ja 27. novembril Tartus. Osalejaid oli kokkusaamistel 13-22. Kolm kokkusaamist toimusid maheveisekasvatusega tegelevates ettevõtetes, kus lisaks ettevõtete tegevuse tutvustamisele

keskenduti 2-3 teemale, mis olid välja valitud osalejatelt saadud tagasiside põhjal. Õpiringi korraldas Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus, juhendaja oli Airi Külvet. (Lisa 25).

Esimene üritus toimus Koivakonnu OÜ-s, kus arutleti erinevate karjatamisviiside ja loomade tervisega seonduva üle, kohal oli ka külastatava ettevõtte veterinaar. Tutvuti Koivakonnu OÜ tegevusega ja vaadeldi loomi sealsetel pool-looduslikel kooslustel. Arutleti pool-looduslikel kooslustel (luhaniidud, puiskarjamaad) karjatamisega seonduvate eripärade üle.

Teine kokkusaamine toimus ettevõttes Saareõue OÜ. Saadi põhjalik ülevaade ettevõtte tegevusest, tutvuti lautade ja ehitatava sõnnikuhooldlaga ning vaadeldi loomi, räägiti tõuaretusest. Kuna ettevõtte tegeleb ka teravilja- ja kaunviljade kasvatamisega, siis tutvustati osalejate soovil ka seda valdkonda. Suurt huvi pakkus ettevõtte tehnika, nt ettevõtte tellimusel ehitada lastud loomade vedamise käru, sõnniku- ja väetiselaotur jm. Mitmed osalejad olid huvitatud ka päikesepaneeli abil laetava elektrikarjuse aku toimivusest ja plaanivad selle ka endale osta. Arutelul olid põhilisteks teemadeks tahesõnniku käitlemine ja Veeseaduse nõuetega arvestamine karjatamisel.

Kolmas kokkusaamine toimus ettevõttes Vilsi OÜs. Saadi põhjalik ülevaade ettevõtte tegevusest, tutvuti lauda, söödamaja ning sõnniku- ja söödahoidlaga. Suurt huvi pakkusid sealsed uudsed söötmise ja sõnnikumajanduse korraldamise lahendused. Arutelu teemadeks olid ka karjamaade uuendamine ja otsekülvi võimalused rohumaadel ning tõuaretus. Leiti, et rohumaade uuendamise osas otsekülvi abil oleks vaja oluliselt rohkem infot ja et sel teemal tuleks korraldada edaspidi eraldi üritus.

Viimane õpiringi kokkusaamine toimus Tartus ja see keskendus liha kvaliteedile ja erinevatele lõikuskeemidele. Õpiringi esimeses osas arutleti liha kvaliteedi üle, tutvustati erinevaid lõikuskeeme, teises pooles näidati praktiliselt lihalõikust (Lihuniku Äri). Arutleti ka liha turustamise teemadel ja laiemalt selle üle, kuidas suurendada tarbijate teadlikkust veiseliha kvaliteedist ja valmistamisviisidest.

Osalejatelt saadud tagasiside oli väga hea, teiste tootjate kogemusest õppimist peetakse oluliseks ja õpiring on selleks suurepärane võimalus. Sooviti õpiringi jätkumist. Jätkuvalt pakuvad huvi erinevad karjamaade majandamise viisid ja otsekülvi võimalus ning loomade tervisega seonduvad aspektid. Samuti on suur huvi erinevate sõnnikumajanduse korraldamise lahenduste vastu.

Maheteraviljakasvatuse õpiringi kokkuvõte

Õpiringi juhendaja oli Lilia Kulli, korraldaja Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus. Õpiringi nimekirjad on lisatud aruandele.

28.06.2017, Lokuta Puhkekeskus / Tamme talu, Kehtna vald, Raplamaa. Osales 19 inimest, (Lisa 26).

Põhiteemad: põllukultuuride (kaer, oder, põldhernes, põlduba, tuder, talirüps, talinisu) kasvatus ja seemnekasvatus ning agrotehnoloogia; mullaseisundi hindamine kõikidel vaadeldavatel kultuuridel.

13.07.2017, Lauri-Jaani talu ja Uus-Vainu talu, Kiviküla, Ridala vald, Läänemaa. Osales 16 inimest (Lisa 27).

Põhiteemad: agrotehnika, erinevate töötlemiste võrdlused: pritsimine leheväetiste/ kasvustimulaatoritega ja ilma pritsimata, seemnetöötled ja ilma töötlemiseta. Kasvatatavad kultuurid: tali- ja suvinisu, rukis, rüps, kaer, tatar, kartul.

24.10.2017 Kose Kultuurikeskus, Kose / Arnold Kivistiku Kiigi talu, Liiva küla, Kose vald, Hrajumaa. Osales 13 inimest (Lisa 28).

Põhiteemad: kokkuvõtete tegemine 2017. aastast, head ja halvad kogemused teraviljakasvatases.

Väetusainete kasutamise tulemuste kokkuvõtted. Tutvuti Arnold Kivistik Kiigi talu talirukki põldudega ja ettevõttes kasutatava tehnikaga.

21.11.2017, Lauri-Jaani talu, Kiviküla, Ridala vald, Läänemaa. Osales 10 inimest (Lisa 29).

Õpiringil on külas Margus Ess, kes jagab kogemusi erinevate bioaktivaatorite ja mineraalide kasutamise kohta. Võrreldakse ka õpiringis osalejate endi kogemusi.

Peamisteks teemadeks olid maheteraviljakasvatases kasutatavad väetusained, nende mõju ja kasutamise tulemus, samuti erinevate kasvatustehnoloogiate (kännipõhine, minimeeritud harimine) võrdlus ja saagi võrdlus ning kasutatavate masinate võrdlus. Õpiringides osalejad õppisid, kuidas kasutada väetusaineid ja kasvustimulaatoreid teravilja- ja õlikultuuride seemnetöötledes, kuidas stimuleerida taimede kasvu kasvuajal ning millised vahendid sobivad põhu ja haljasmassi töötlemiseks.

Arutati ka erinevate sisendipakkujate poolt pakutavate kasvustimulaatorite erinevust. Võrreldi ka erinevate väetusainete kasutamise tulemust rahalises arvestuses.

Arutleti ka maheseemnekasvatuse võimaluste üle – kui põllupinnad on väikesed, siis võimaldab seemnekasvatus saada hektari kohta suuremat tulu. Samas on seemnekasvatuse puhul vaja erilist tähelepanu tootmise ja toodangu kvaliteedile – olemas on risk, et seemnepõldu ei tunnustata või et seemne kvaliteet pole piisav. Kindlasti on väga tähtis olla kursis ka kõigi nõuetega, et mitte eksida.

Õpiringis osalejad jõudsid ettevõtete küllastamise ning arutelude tulemusel järeldusele: väetusaineid ja kasvustimulaatoreid kasutamine toob tulu – suurendab saagikust ja saagi kvaliteeti. Seda tuleks teha nii põllul kui ka seemnete töötlemisel enne külvi ning samuti töödelda teravilja külve kasvu ajal. Oluline on valida sobivad tooted, millel on mõju vastavalt kohalikele tingimustele. Tähtis on ka väetusainete hind, selleks omandati oskus valida erinevate pakkujate vahel just oma ettevõttele sobiv. Ka mullaharimisvõtete valikul tuleb lähtuda oma mullastikust ja tehnikapargi võimalustest. Ettevõtetega tutvumise käigus leidis kinnitust, et mahepõllumajanduse saagikuse suurendamisel ja saagi kvaliteedi parandamisel on vajalik suhelda teiste kasvatajatega ning omavahel kogemusi vahetada.

2.6. Esitlustegevused

Teema: Mahepõllumajandusliku lihavesisekasvatuse esitluspäev

Toimumise aeg: 10.10.2017

Toimumise koht: Annomere OÜ (Utu küla, Käina vald, Hiiumaa)

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Päevakava:

- Ettevõtte mahelihaveisekasvatuse tutvustus, ringkäik ettevõttes
- Lihaveiste heaolu. Arutelu
- Lihaveiste turustamine. Arutelu
- Energiapaus

Esitlustegevuse läbiviija: Gunnar Aug, Annomere OÜ

Osalejate nimekirjad on lisatud aruandele (Lisa 30). Esitluspäeval osales 23 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Esitluspäeval tutvuti Annomere OÜ lihaveisekasvatusega. Detailsemalt tutvustati veiste talvist söötmist-jootmist ning veiste realiseerimisega seonduvat. Näidati koorma pealepanekuks ehitatud aedikuid ja kaalumissüsteeme. Räägiti loomade stressi vähendamise võimalustest koormasse laadimisel. Toimus arutelu saarte looduslikesse tingimustesse sobivate veisetõugude osas, veiste realiseerimisvõimaluste ja hindade üle. Teemaks oli ka loomade müük välismaale. Tootjate tagasiside näitab, et esitlustegevus on hea võimalus uute teadmiste omandamiseks ja kogemuste vahetamiseks.

Teema: piimakäitlemistehnoloogiate esitlustegevus (mahepõllumajanduslik töötlemine)

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_11/syndmus/piimakaitlemistehnoloogiate-esitlustegevus-laane-virumaal/

Toimumise aeg: 08.11.2017

Toimumise koht: Hõbeda Mõis OÜ, Hõbeda küla, Kadrina vald, Lääne-Virumaa

Korraldaja: Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus

Päevakava:

- Hõbeda Mõis OÜ tutvustus
- Piimatöötlemistehnoloogiate ja kitsekasvatuse tutvustamine
- Piimatoodete turustamine ja talumeiereide võimalused koostööks

Esitlustegevuse läbiviija: Kersti Lužkov (Hõbeda Mõis OÜ)

Osalejate nimekirjad on lisatud aruandele (Lisa 31). Esitluspäeval osales 12 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Ettevõtte on lisaks kitsekasvatusele rajanud ka töötlemisüksuse, kus valmistatakse erinevaid kitsepiimatooteid. Suund on laagerdatud juustude tootmisele. Töötlemisüksus on tunnustatud ning seega on võimalik toodangut müüa ka teistele käitlejatele. Väikesemahulise tootmise puhul on investeringute tegemine raske, toetust on saadud väga vähe. Tulemus on väga hea ja läbimõeldud ning tooted kvaliteetsed. Arutleti ka koostöö vajalikkuse üle teiste väikeste piimakäitlejatega nii teabe hankimise kui ka turustamise osas.

Teema: kompostimistehnoloogiate esitluspäev (taime- ja loomakasvatus)

Toimumise aeg: 24.11.2017

Toimumise koht: Klaara-Manni Puhke- ja Seminarikeskus, Randivälja küla, Tori vald, Pärnumaa

Korraldaja: EMÜ Mahekeskus

Päevakava:

- Kompostimise põhimõtted ja tehnoloogiad
- Energiapaus
- Matogard OÜ kompostimistehnoloogiate ja kasvumuldade tootmise tutvustus

Esitlustegevuse läbiviija: Mart Ruumet (FIE Mart Ruumet, Matogard OÜ)

Osalejate nimekirjad on lisatud aruandele (Lisa 32). Esitluspäeval osales 23 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Esitluspäeval tutvustati erinevaid kompostimistehnoloogiaid ja komposti valmistamist mõjutavaid füüsilisi ja keemilisi tegureid. Arutelu tekitas sobivate lisaainete kasutamine komposti valmimise kiirendamiseks, komposti õigeaegne segamine tagamaks vajalik temperatuur protsesside toimimiseks, kas ja millega katta komposte, kompostivaalude laius ja suurus, segamistehnoloogiad jm. Matogard OÜ tutvustas oma tehnikat, millega segatakse kompostivaale ja kasvumuldade tootmisprotsessi ning mida ja kuidas teha, et toota komposti müügiks.

Teema: mahepõllumajanduslik töötlemine

Link: http://www.maheklubi.ee/syndmused/2017_12/syndmus/mahepõllumajandusliku-tootlemise-esitluspäev/

Toimumise aeg: 07.12.2017

Toimumise koht: Lepaniidi mahetalu (Ristivälja küla, Käina vald, Hiiumaa) ja Hiiumaa Lihatööstus (Vaemla küla, Käina vald, Hiiumaa)

Korraldaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Päevakava:

Kell 10.00-15.00

- Tutvumine Lepaniidi mahetalu lamba- ja kitsekasvatuse ning kitsepiima töötlemisega
- Energiapaus
- Tutvumine Hiiumaa Lihatööstuse tegevusega (lammaste ja veiste tapmine, lihalõikus)
- Liha kvaliteet ja liha turustamine

Esitlustegevuse läbiviijad: Kaire Vannas (Lepaniidu mahetalu), Tarvo Nõmm (Hiiumaa Lihatööstus).

Osalejate nimekirjad on lisatud aruandele (Lisa 33). Esitluspäeval osales 12 inimest.

Küsimused ja nende vastused, diskussiooni teemad ning osalejate hinnangud ja ettepanekud:

Esitlustegevuse käigus tutvustati kahe mahetöötlemisega tegeleva ettevõtte tegevust. Lepaniidi mahetalus tutvustati kitsejuustu valmistamist ja maitsti erinevaid juuste, eriti huvitav oli osalejatele pruun vadakujuust. Kuna tegemist on lamba- ja kitsekasvatusega tegeleva ettevõttega, siis said osalejad lisaks töötlemisele ülevaate ka lammaste pidamistingimustest ja tervisega seonduvast, näidati peremehe enda valmistatud abivahendeid lammaste fikseerimiseks.

Päeva teises osas saadi ülevaade Hiiumaa Lihatööstuse tegevusest. Arutati loomade stressi, liha kvaliteedi tagamise ja hindade üle. Pikem arutelu oli lammaste transpordi teemal. Osalejad vahetasid kogemusi, kuidas kaitsta lambaid huntide eest ja kuidas korraldada suvist karjatamist.

2.7. Ettevõtete külastused

Ettevõtete külastus välisriigis

Saksamaa 01.-03.11.2017. Külastati 6 maheettevõtet Põhja-Saksamaal, teemaks linnukasvatus

Aeg, teemad ja lektorid:

01.11

09:00-11:30 **Institut für Ökologischen Landbau** (www.thuenen.de/de/ol/), Annette Pontillo. Teemad: mahelinnukasvatuse probleemid ja instituudi projektid (hübriiditud, söötmisega seotud aspektid, tervis).

13:00-15:00 **Vogelfängerkaten GmbH** (www.vogelfaengerkaten.de), Tim Kröger. Teemad: haned, pardid, kanad; biodünaamiline tootmine

16.30-18.00 **Hühnermobil Henrik Burmester** (www.hofsteinberg.de) Teema: mobiilses kanalas mahemunakanakasvatus

02.11

09:00-11:00 **LBZ põllumajanduskool** (<http://www.lbz-echem.de/>), Heike Hencke. Teema: kooli tegevuse ja mitmekesise põllumajandusettevõttega tutvumine

14:00-17:00 **Bauckhof Klein-Süstedt** (www.bauckhof.de), Carsten Bauck. Teema: biodünaamiline tootmine, munakanakasvatus

18:00-19:00- **Lüneburgi BIO MARKT**, Saksamaa ühe suurima mahepoeketi (üle 200 poe) poe tutvustus

03.11.

09:30-11:30 **Hof Lieske**, Harry Lieske. Teema: mahekanakasvatus statsionaarses kanalas.

12:30-14:30 **Gut Wulfsdorf Ahrensburg** (www.gutwulfsdorf.de), Cornelia Wegner. Teemad: biodünaamiline talu, talupood, kohvik, taluturism

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 34). Ettevõtete külastusel osales 10 inimest. Korraldas Eesti Mahepõllumajanduse Sihtasutus.

Ettevõtete külastuse põhjalik ülevaade on avaldatud [Mahepõllumajanduse Lehes nr 79](#).

Eesti ettevõtete külastus Eestis

Saaremaa 07.-08.12.2017. Külastati 4 maheettevõtet ja ühte ökopoodi.

Aeg, teemad ja lektorid:

07.12.

10.00 **Koplimäe mahetalu**, teemad: teraviljakasvatus, töötlemine, avatud talu – Marju Määr
Saare Ubin OÜ, teemad: õunakasvatus, puu- ja köögiviljade väärindamine – Agnes Heinla
17.00 Arutelu, õhtusöök ja ööbimine Andruse mahe- ja turismitalus

08.12

8.30 **Andruse mahe- ja turismitalu**, teemad: lambakasvatus, maheliha turustamine, turism – Madis Tiik

Tihuse Turismitalu, teemad: mahetootmine, turism – Martin Kivisoo

15.30 Lõpp

Osalejate nimekiri on lisatud aruandele (Lisa 35). Ettevõtete külastusel osales 8 inimest. Korraldas EMÜ Mahekeskus.

Ettevõtete külastuse läbivaks teemaks oli mitmekesine mahetootmine. Kõik külastatud ettevõtted tegelesid turismiga, kas siis avatud taluna, pakkusid toidlustust ja/või majutust. Koplimäe mahetalus tutvustati maheteraviljakasvatust, -töötlemist ja kodukohviku toimimist. Talus valmistatakse ka maheküpsetitsi (leib, küpsised), mida turustatakse kohalikes poodides ja Tallinnas. Arutati kuidas tagada kvaliteedi jahude tegemisel ja nt tatra koorimisel, millised teraviljasordid on paremate küpsetusomadustega. Talul on ka oma päikesepaneelid.

Saare Ubin OÜ tegeleb maheõunakasvatusega ja erinevate hoidiste valmistamisega. Ettevõtte kogemus näitab, et hetkel soovitatavad madala kasvulised õunasordid on lühema elueaga ja seega annavad ka eluajajooksul võrreldes teiste sortidega vähem kogusaaki. See omakorda tähendab, et õunaaeda peab sagedamini uuendama, mis omakorda vähendab saagikust, kuni puud hakkavad uuesti kandma.

Andruse mahe- ja turismitalus arutleti mahelambakasvatuse ja lambaliha realiseerimise ja turustamise teemadel. Samuti arutleti, kuidas kasvuhoones on suvel võimalik kasvatada nt maasikaid ja talvel lambaid/kanu.

Tihuse Turismitalus arutleti mahetootmise ja pärandkoosluste hooldamise teemadel, ratsaturismi toimimist ja pärandkulutuuri hoidmist. Osalejad jäid ettevõtete külastusega väga rahule, hinnati kogemuste jagamist ja mitmekesist tegevust talus.

/allkirjastatud digitaalselt/

Elen Peetsmann
Eesti Maaülikooli Mahekeskus
MAHE PIP projektijuht
elen.peetsmann@emu.ee
tel: 53044003